

Posudek magisterské diplomové práce
Bc. Vojtěch Černý:
Plánuj, plánuj plánovači, na udržitelnost to nestačí!
Případová studie strategického plánování rozvoje města Ústí nad Labem
Fakulta humanitních studií University Karlovy v Praze
katedra sociální a kulturní ekologie, 2009

Úvod

Strategie udržitelného rozvoje České republiky¹ pokládá ze jedny ze strategických cílů „udržet vhodné formy rozmanitosti kultur, života venkova a aglomerací. Zajistit kulturní diverzitu a diverzitu životního stylu. Zajistit rovnoprávnost komunit“, „podporovat udržitelný rozvoj obcí a regionů“ (str. 12). Není pochyb o tom, že Místní Agendy 21 a techniky jejich tvorby včetně strategického plánování patří k základním, ale obtížně posuzovatelným součástem trvale udržitelného rozvoje a jejich tématickou volbu je třeba na katedře sociální a kulturní ekologie pochválit.

1. Obsahová stránka

Práce má klasické členění na teoretickou a empirickou část. Téma samotné včetně rozboru zvolených metod nabídly autorovi základní rozvržení práce promítnuté do podrobného a přehledného obsahu.

V Úvodu jsou obsažena nejzákladnější vstupní fakta, dále záměr práce. Následuje velmi dobře provedená rešerše teoretické literatury k pojmu *participace*, ocenit lze i to, že se autor ubránil nudné povinnosti postě přeříkat obsah pojmu „udržitelný rozvoj“. Naopak si autor postěžuje, že „Jak bylo řečeno vztah strategického plánování a udržitelného rozvoje je tématem nemnoha odborných článků.“ (str. 25). Tento vztah, stejně jako konkrétní podoba strategického plánování používaná dlouhodobě Národní sítí Zdravých měst, byl předmětem podstatné části výkladu několika kursů sociální a kulturní ekologie a je i v literatuře popsán; je tedy škoda, že v popisu strategického plánování zůstává autor zbytečně na vysoké úrovni obecných charakteristik, aniž by čtenáři problém přiblížil.

Následuje vtipně a poctivě podaný „popis jednoho zápasu“ (skutečně hyperkorektně uvádí Černý v přílohách i původní projekt práce, ač to na katedře není obligatorní podmínkou! – vedle ocenění nutno dodat i to, že téma sice nabíralo v rukou héroových různé podoby, identita nakonec přemožené obludy však zůstala zachována).

Práce je proto v důsledku zužování ku prospěchu věci a vědomě velmi střízlivá, pokud jde o šíři výzkumného zaměření; autor také na stranách 34–35 svědomitě přiznává a věrohodně zdůvodňuje, proč původní záměr zúžil. Na str. 36 také správně s využitím Halvorsenové ukazuje, že a proč nebude ve své práci hodnotit dopad rozhodování na udržitelný rozvoj, ale pouze uplatnění participace na rozhodování samotném. Ve výsledku si klade pouze dvě výzkumné otázky:

---

¹ Strategie udržitelného rozvoje České republiky, vydal Úřad vlády ČR, Praha 2005, ISBN 80-86734-42-0

„1. Jak proces konzultací a vytváření konsenzu při strategickém plánování naplňuje ve skutečnosti kritérium participace?

2. Proč jsou nebo nejsou v procesu přijímané inovativní techniky správy věci veřejných?“ (str. 5).

První z nich je zcela jasná. Implicitně se předpokládá, že při vytváření Místní Agendy 21 budou její strategové a vedoucí účastníci z řad politiků uplatňovat konzultace (ale i jiné formy k docílení konsenzu), protože je to takřka „předepsáno“. Konkrétní otázky se pak týkají kritérií participace a tedy se mohou (a některé musí) týkat například toho, zda je umožněna účast všem skupinám společenství, zda jsou oslovovány aktivně nebo pouze formálně, zda jsou jejich požadavky a připomínky analyzovány seriózně a zda jsou ve výsledných řešeních zohledňovány, pokud tomu nebrání skutečně vážné důvody, případně zda je poskytována nějaká kompenzace. Obtížněji operacionalizovatelná je druhá otázka, protože chybí kritéria, co je či není skutečně inovativní a pro koho nebo jaký počet a jak velkých inovací postačuje pro kladnou odpověď. Odpověď na otázku „proč“ pak může ležet v mnoha rovinách počínaje neznalostí inovativních metod u klíčových hráčů a konče psychologickými nebo dokonce skrytě taktickými důvody; na str. 32–33 je také dále rozvedena v podstatě jen první, mnohem méně druhá otázka. Bude tedy zajímavé sledovat, jak se autor diplomové práce s těmito pouze naznačenými problémy vyrovnal.

Popis empirického výzkumu je proveden svěže a přesně.

Rovněž závěry – a zde je třeba předejít závěrečnému hodnocení – nejsou jen chvatnými stručnými povinnými odstavci před tiskem a vazbou, ale skutečným zamyšlením nad sebraným materiálem a kvalifikovaným výtěžkem.

2. Práce s literaturou

Vzhledem ke specializaci vcelku velmi bohatou použitou literaturu včetně vydatného zastoupení cizojazyčných pramenů autor velmi přehledně roztřídil a zejména (až na vytýkané výjimky) vydatně vytěžil. Pochvalu zasluží i „informační stopa“ sekundární literatury, přes řadu chyb (např. autor „BRUNDLAND“ mi není znám...). S literaturou pracuje autor kvalifikovaně, cituje i interpretuje přesně, poznámky pod čarou přispívají k plynulosti četby stejně jako nelítostné vytěsnění všeho, co by rušilo hlavní logickou linii textu, do úctyhodného množství nikterak zbytečných 11 příloh.

3. Formální stránka

Celkem 91 strana hutného vlastního textu s bohatým, vesměs dobře dokumentujícím doprovodným materiálem (tabulky a grafy cizího, ale i vlastního autorského původu) plně postačuje, zejména v kontextu celkových 131 stran včetně doprovodného materiálu. Ten zasluhuje ocenění: jednak dobře dokumentuje metody a provedení výzkum, ale i „teoretické“ obrázky jsou v oceánu podobných ilustrací nové (Evans) a funkční. Doprovodné informace nalezne čtenář ve schématech, grafech a původních tabulkách, které zasluhují zmínku. Jsou velmi pečlivě zpracovány i s jistou dávkou vynalézavosti, velice dobře ilustrují veškerá zjištění. Rovněž typograficky je svazek přes různost typů písem přijatelně upraven.

Jazyková úroveň práce je na samé hranici přijatelnosti. Čtenář se zarazí dokonce už v povinném vstupním prohlášení: „„Souhlasím s tím, že tato diplomová práce bude k dispozici může být zveřejněna v elektronické knihovně FHS UK a může být využita i jako studijní text.“ (str. II).

Časté jsou chyby v interpunkci (např. „...konference následující (2004) jejímž...“ [str. 7] nebo naopak „Vedle specifického vnímání významu pojmu participace ve vztahu k veřejnosti, nastává také problém s významem pojmu veřejnost.“ [str. 10]), překlepy a

mluvnické chyby („ochranou“ namísto „ochrannou“, str. 11, „Habrmasova“ namísto „Habermasova“, str. 12, „Foucoltovského“ namísto „foucaultovského“, str. 12..., „legitimazici, str. 16), „začala ovlivňovat veřejného mínění.“ (str. 12), opakovaně „Seattle“ [mmch., indikátorem nejsou na obzoru viditelné hory Cascades, ale Mount Rainier], „developtment“, str. 32, „v oblastech energeticky“ namísto „energetiky“, str. 61, „sociální soudružnost, zdraví a bezpečnos“, atr. 121); vrcholem jsou opakované hrubé chyby v přičestí („...procesy organizovat smysluplnějším způsobem tak, aby lépe vyhovovali...“ [str. 14], „případové studie měst, které realizovali“ [str. 34], „pramenů, které by mi pomohli“ [str. 35]). V krátkém souvětí se vyskytne i několik chyb (pád, interpunkce): „Srovnání těchto teoretických poznatků s daty, která jsem získal empirických výzkumem mi umožní zhodnotit daný proces plánování v Ústí nad Labem.“ (str. 4–5). Není jasné větné začlenění „...navazující Johannesburgu...“ (str. 6); „v navazujícím Johannesburgu“?, „navazujícího Johannesburgu“?

Ve světle uvedeného nejednotu a nesprávnosti v používání znamének (pomlčky, spojovníky, uvozovky atd. pomíjím.

Hlavní text doplňují snad veškeré možné seznamy (schémat, tabulek a grafů, užitých zkratk), nechybí anglický Abstract.

4. Celkové hodnocení...

... není jednoduché.

Za hraničně stručnou, ale přitom velmi kvalifikovanou (vhodně citující, s citlivými důrazy na podstatné) pokládám kapitolu „**2.1.1. Zakotvení participace veřejnosti a klíčových partnerů v mezinárodních strategických dokumentech udržitelného rozvoje**“, kde mi však právě proto chybí alespoň zmínka o konferenci v Aarhusu 1968 a jejich závěrech a o celém tzv. Dobříšském procesu. Definici diskurzu, „... ve kterém se také pohybuje tato práce.“ (str. 9) stejně jako pracovní definici participace na stranách 9–10 lze označit za instrumentálně badatelsky příkladnou.

Autor se nepochybně dokáže výtečně *ptát*: za mnoha myšlenkovými pochody a formulacemi cítíme kvalifikovanou pochybnost o parametrech dané problematiky, podmínkách, za nichž něco platí a podobně. Je také zřejmé, že svůj výzkum, ale později i text práce mnohokrát promýšlel a přepracovával. Výsledkem bohužel nejsou vždy jasné odpovědi. Příkladem může být opět již citované povinné prohlášení: „„Souhlasím s tím, že tato diplomová práce bude k dispozici může být zveřejněna v elektronické knihovně FHS UK a může být využita i jako studijní text.“ (str. II) nebo věta „„Tato část pomohla vysvětlit a přiblížit jednak chápání udržitelného rozvoje účastníky plánování při vyhodnocení spolupráce úřadů, veřejnosti a dalších zainteresovaných subjektů.“ (str. 5), jež uzavírá celý úvod a je tedy důležitá – přesto se čtenář nedoví, co je „druhak“ nebo za druhé...

Použití metod projektu LASALA je sice částečně v rozporu s autorovým tvrzením, že se dopady participace na udržitelný rozvoj zabývat nebude, je však *důležité, že sáhl i k netradiční metodice a k sebehodnotící formě a pokouší se zkoumat inovace ve strategickém plánování a jeho hodnocení, byť nedůsledně*.

Z metodologického hlediska tedy zaslouží ocenění hlavně dvě věci. Černý se jednak viditelně, byť to nestaví zbytečně na odív, dobře orientuje v základních metodách sociologického výzkumu; za druhé, a to je ještě důležitější, dokáže si vybudovat takový metodický postup (str. 38–41), který není v rozporu s teorií, dokáže jej obhájit a hlavně slibuje (postup, nikoli autor) výsledky.

Věcné polemiky.

Na jedné straně se ztotožňuji s autorem diplomové práce v názoru na „expertismus“, který se strategické plánování snaží vyvažovat, na druhé straně pokládám za chybu chápat veřejnost „V tomto obecném významu“. (str. 10) Jedním z důležitých úkolů participačních inovací by mělo být naopak aktivní získání marginalizovaných skupin veřejnosti, nikoli jakési formální „veřejnosti an sich“. Černý to však jistě ví dobře také a citovaná slova jsou spíše dokladem zmíněných nejasných formulací a konfuzí, jinak by nemohl o několik stran dále napsat „...*V případě plánování a s tím souvisejících oblastí označuje tento termín specificky snahy o umožnění participace občanům, kteří by se za normálních okolností podílet nemohli nebo nechtěli*“ (Baum 2001:1840, zvýraznil V.Č.). **Právě pro druhou větu této definice jsem tuto citaci zvolil.**“, a přidat i komentářík, jež jsem zvýraznil, nebo „Ideálem je vyrovnání příležitostí a schopnosti účastníků v dané kauze působit (srov. Bickerstaff, Walker 2005: 2124).“ (str. 10): ano – úlohou dobře nastavených demokratických procesů je právě dávat příležitost menšinám.

„Nicméně je nutno poznamenat, že kauzální vztah (mezi participací a udržitelností, pozn. IR) však nebyl v žádné z použitých studií prokázán.“ Tento kauzální vztah je rutinně využíván např. při vytváření projektů rozvojové pomoci, kde je běžnou zkušeností, že po odchodu donorů se projekty nedostatečně projednané příjemci pomoci hrouťí.

„V Ústí jednoznačně postrádáme jednotnou vizi budoucnosti města, která by vzešla z rozhodnutí občanů.“ (str. 53) To je zcela zřejmě pravda, ale je škoda, že nejsou lépe rozebrány příčiny. Ústí se totiž o tvorbu vize pokoušelo dokonce opakovaně a projekty zpracované např. Jiřím Exnerem (a v práci zmíněné) byly, podle mého názoru, použitelné, mohly být při dobrém vedení diplomové práce jedním z předmětů analýzy a srovnání „objektivního“ rozboru uvedené studie s odsudky zastupitelů mohlo být (částečnou) odpovědí na položené výzkumné otázky.

V Závěrech lze tušit nejistotu v základním rozvržení rolí: „Komunikace v tomto ohledu však zůstala jednosměrná a rozhodovací pravomoci plně v rukou tradičních držitelů moci.“ Zatímco s prvním tvrzením lze asi částečně souhlasit, protože prostě vyplývá z vykonaného výzkumu a analýz, druhá část věty svědčí o nepochopení nebo opět špatné formulaci. Rozhodovací pravomoc dostává veřejnost např. formou referenda, tedy formami přímé demokracie, zatímco v zastupitelské demokracii je výkonné rozhodnutí ve smyslu platné legislativy vždy na odpovědném orgánu; o rozhodnutí v případě podoby a obsahu přijímaných strategických dokumentů zase jistě nerozhodovali „plně“ „tradiční držitelé moci“, ale nepochybně určitá míra konsenzu. Ještě jinou věcí pak je respekt následnických politických garnitur k rozhodnutím, bohužel dokonce i včetně strategických, jež učinily předešlé reprezentace. Tato „privatizace veřejného prostoru“, jež v současnosti nabývá v celostátním měřítku skandálních podob, však není jen problémem Ústí nad Labem... Jestliže Černý tvrdí, že „Tvorba strategického plánu tak byla záležitostí odborníků magistrátu, samozřejmě pod více či méně reálnou kontrolou ze strany Rady města. Možnost vyjádřit se přímo k připravovanému plánu byla veřejnosti poskytnuta, ta je nevyužila.“ (str. 89), bylo by zajímavé u obhajoby zodpovědět, zda byla na vině usurpace moci ze strany politiků nebo úředníků, nezájem občanů nebo prostě profesionálně špatně vedený proces strategického plánování (nebo vše dohromady...). IPRM (Integrovaný plán rozvoje města) by rozhodně vrcholem participace být neměl – ten by měl naopak jednoznačně představovat Plán zdraví a kvality života. Naopak lze (jak na základě Černým provedených kvalitních analýz, tak na základě osobní profesní zkušenosti autora posudku) souhlasit s tvrzením, že druhým hlavním viníkem je roztržštěnost a prostě i množství (nejen nerespektování) strategických dokumentů, jež navíc nejsou hierarchizovány.

*Posudek magisterské diplomové práce „Bc. Vojtěch Černý: Plánuj, plánuj plánovači, na udržitelnost to nestačí!
(Případová studie strategického plánování rozvoje města Ústí nad Labem)“*

Druhá otázka pro obhajobu: dobře prováděné strategické plánování, obecně řečeno, dává participaci přímo zásadní prostor počínaje aktivním oslovováním občanů (minorit). Jaké inovativní techniky by autor doporučoval zavést a použít?

Práce až na jazykovou úroveň splňuje požadavky kladené na magisterské absolutorium a proto ji **doporučuji** přijmout **k obhajobě** jako **velmi dobrou až výbornou** s bodovým ohodnocením na této hranici (**14 až 16 kreditů**). Výsledek by právě v tomto případě měl záviset i na tom, jak diplomant dokáže své výsledky obhájit, zejména v diskusi s námitkami oponenta a komise.

Praha 22. října 2009

PhDr. Ivan Rynda